

TOPONÍMIA DELS POBLES VALENCIANS

BENIARJÓ

LA SAFOR

ACADEMIA
VALENCIANA
DE LLINGÜA

AJUNTAMENT
DE BENIARJÓ

ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA
SECCIÓ D'ONOMÀSTICA

COORDINACIÓ I GESTIÓ
Unitat de Recursos Tecnicolingüístics

RECULL
Josep-Ramon Millet i Pons

TEXT
Jesús E. Alonso López

DISSENY
Vicent Almar

MAQUETACIÓ I GRAFISME
Guillermo Tomás Lull

© Acadèmia Valenciana de la Llengua

Col·lecció: Onomàstica i Toponímia
Sèrie: Toponímia dels Pobles Valencians
Beniarjó, 71

Editat per: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua
Av. de la Constitució, 284
46019 València
Tel.: 96 387 40 23
Adreça electrònica: avl@gva.es

Amb la col·laboració de l'Ajuntament de Beniarjó i del CEIC Alfons el Vell

ISBN: 84-482-4174-6
Depòsit legal: V-4431-2005
Impressió: Gràfiques Vimar, SL

BENIARJÓ

Està situat en l'horta de Gandia, en la mateixa vora dreta del riu d'Alcoi, o Serpis, i prop de la confluència amb el Vernissa. L'extensió del terme municipal és de 2,80 km². Urbanísticament té semblances amb Vilallonga, amb espais irregulars, que formen places menudes. Les cases s'han acostat cap al traçat de la carretera en l'última centúria, com també cap a la línia fèrria i cap a la unió amb Beniflà. L'activitat econòmica dels beniarjoters se centrava en l'agricultura de regadiu: cítrics, arbres fruiters i hortalisses, especialment tomaques. Beniarjó rega de les aigües del riu d'Alcoi, a través de la séquia d'en March, i del riu de Vernissa, a través de la séquia del mateix nom.

Durant el segle XIX el creixement demogràfic va ser negatiu, però en el segle XX la dinàmica serà positiva fins als anys seixanta, època en què deixà de ser el centre de negocis tarongers, cosa que li valgué el sobrenom de la *Borriana saforenca*. Actualment té 1.465 habitants. Una de les particularitats més notables d'este poble és el fet que va arribar a tindre jurisdicció independent de Gandia en temps dels March, i va ser, durant segles, l'única població dependent de Bairén amb terme propi i delimitat. Incloua els nuclis hui despoblats de Pardines i de Vernissa.

Durant part dels segles XIII i XIV va ser patrimoni de la família Castellà. Pere March comprà la baixa jurisdicció sobre Beniarjó i, quan es jubilà com a administrador del ducat de Gandia i del comtat de Dénia, Alfons d'Aragó i de Foix li cedí l'alta jurisdicció sobre la població. Li va succeir el seu fill Ausiàs March, al qual Alfons el Magnànim concedí el mer i mixt imperi i la jurisdicció criminal en pagament de servicis bèl·lics. Ausiàs va defensar, amb dents i unghes, els seus drets davant de la ciutat de Gandia, i va construir una séquia i un assut, que porten el seu nom, per a eixamplar el regadiu. Durant l'edat mitjana la població era majoritàriament musulmana i es dedicava al conreu del canyamel; l'any 1609, en el moment de l'expulsió dels moriscs, estava poblada per 160 famílies. Posteriorment va ser senyoriu de Joan Tolsà i Ripoll, que hagué de guanyar un plet per a aconseguir-lo ja que el testament de Pere March establia que només podria ser senyor de Beniarjó qui duquera March de primer cognom. Després fou dels Montcada durant huit generacions i finalment va pertànyer a la casa de Medinaceli. Al final del segle XIX esta va vendre el palau en runes per a utilitzar els seus materials, que foren venuts a trossos.

L'any 1535 Beniarjó tingué parròquia pròpia, que incloua els annexos d'Almoines, fins al 1574, i Pardines. La capella de Sant Marc, després de la construcció de l'església de Sant Joan Baptista, va quedar com a ermita annexa al palau i fou derrocada al començament dels anys seixanta del segle XX. El campanar de l'església és de construcció recent.

L'església de Sant Joan Baptista també va ser derrocada al final dels anys 60 i se'n construí una de nova planta en el mateix lloc. Hi ha pintures murals, que representen la història del poble. Existixen en l'actualitat la cisterna i l'aljub, que formaven part de les dependències del palau i que es troben en perfecte estat de conservació.

En l'arxiu municipal es conserven les actes des de l'any 1901; també conté documentació de Beniflà. En la parròquia, els *quinque libri* parlen a partir del 1580, i hi ha altres documents des del 1846. Part de l'arxiu senyorial es troba microfilmada en el Centre Comarcal d'Arxius.

Quant a les manifestacions culturals i populars, cal destacar el Ball de la Bandera i les Caixes de Sant Marc, patró de Beniarjó, perquè abans ho era de la família March. Cada 25 d'abril, en la plaça es posa la bandera acompanyada de les caixes. La tradició es remunta al segle XV i es pensa que va ser introduïda pel mateix Ausiàs March després de les seues campanyes per Itàlia. El ball i el redoblament dels tambors simbolitzen el martiri que va sofrir Sant Marc quan va ser dilapidat.

BENIARJÓ

Orografia

Tossalet de les Botes

Hidrografia natural

Barranc d'Estruch
Barranquet de Sotaia

Riu d'Alcoi (o Serpis)
Riu de Vernissa

Hidrografia artificial

Séquia de Sotaia
Séquia del Vernissa

Séquia Mare de Gandia

Poblament

Beniarjó
Casa de Cremades
Casa de Lapeire

Casa de Porta
Caseta de Lapeire
Urb. Les Botes

Partides

el Portal
els Hortets
l'Alfàs
l'Alquibla
l'Era

la Galca
la Marjal
la Vistabella
Pardines

Vies de comunicació

Camí de l'Alfàs
Camí de la Font d'en Carròs
Camí de la Galca
Camí de Pardines
Camí del Cementeri

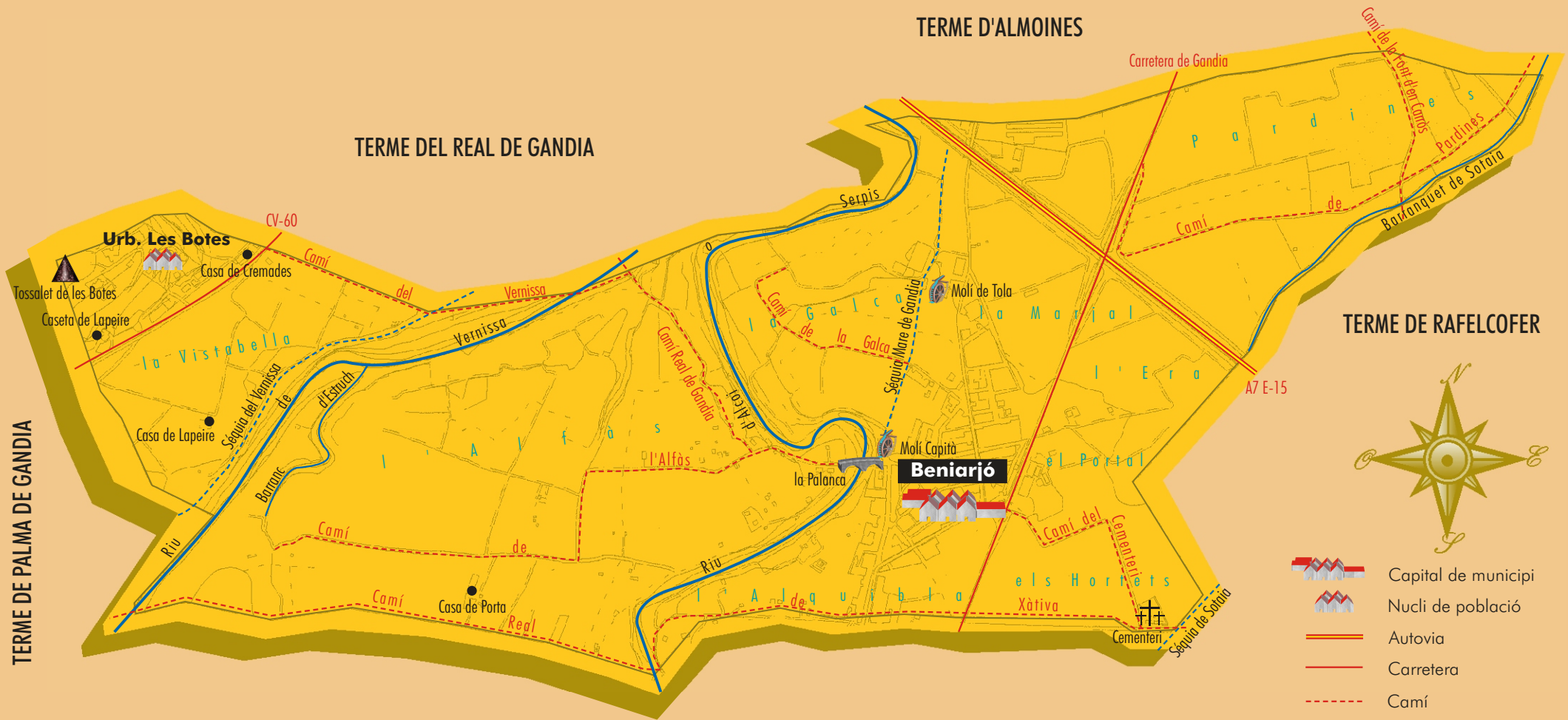
Camí del Vernissa
Camí Real de Gandia
Camí Real de Xàtiva
Carretera de Gandia
la Palanca

Altres llocs d'interés

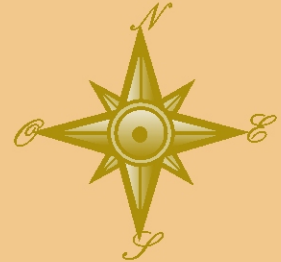
Cementeri
Molí Capità

Molí de Tola

Beniarjó

TERME DE RAFELCOFER

- Capital de municipi
- Nucli de població
- Autovia
- Carretera
- Camí
- Barranc
- Séquia
- Mas, casa
- Cementeri
- Pont
- Muntanya
- Molí, sénia
- Partida

TERME DE BENIFLÀ

TERME DE PALMA DE GANDIA

TERME DE PALMA DE GANDIA

TERME DEL REAL DE GANDIA

TERME D'ALMOINES

La Safor

